

Erkek Ergenlerde Cinsel Davranış ve Cinsel Bilgi Kaynakları: Sekiz Yıl Arayla Değerlendirme

Dr. Saniye KORKMAZ ÇETİN¹, Dr. Tezan BİLDİK², Dr. Serpil ERERMİŞ³, Dr. Nagehan DEMİRAL⁴,
Dr. Burcu ÖZBARAN⁵, Dr. Müge TAMAR⁶, Dr. Cahide AYDIN⁷

Özet / Abstract

Amaç: Bu çalışmada gençlerdeki cinsel tutum ve davranış özelliklerinin yıllar içindeki değişimlerinin saptanması ve cinsel bilgi kaynaklarının bu değişimlere etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırma 1996 ve 2004 yıllarında iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın I. aşamasında 150, II. aşamasında 242 olmak üzere onuncu sınıfta okuyan toplam 392 erkek öğrenci değerlendirilmiştir. Gençlerin sosyodemografik özellikleri, cinsel davranışları ve cinsel bilgi kaynaklarının değerlendirilmesi için araştırmacı tarafından geliştirilen bireysel bilgi formu kullanılmıştır.

Bulgular: Yıllar içerisinde tam cinsel ilişki yaşama ve flört davranışında artış saptanırken, mastürbasyon yapma açısından bir fark bulunmamıştır. Bunun yanı sıra gençlerin cinsel bilgileri aileden ve pornografik filmlerden edinmesinde artma olmuştur. Aileden bilgi alanlar 1.6 kat, pornografik filmlerden bilgi alanlar ise 2.9 kat artmıştır. Pornografik film izleme ile tam cinsel ilişki yaşama arasında önemli bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Yıllar içerisinde gençler arasında erken yaşlarda ilişkiye girenlerin sayısı hızla artmaktadır. Pornografik filmlerin tam cinsel ilişkiyi yüksek olasılıkla yordayan bilgi kaynağı olması sağlıklı ve doğru cinsel bilgi kaynaklarına gereksinim olduğunu göstermektedir. Gençlerin sağlıklı bilgi kaynaklarına ulaşmaları ve doğru bilgileri edinmeleri koruyucu ruh sağlığı ve cinsel kimlik gelişimi açısından önemlidir.

Anahtar Sözcükler: Erkek ergen, cinsel davranış, cinsel eğitim

SUMMARY: Sexual Behavior and Sources of Information about Sex among Male Adolescents: An 8-Year Follow-up

Objective: This study aimed to determine the changes over time in sexual attitude and behavior among adolescents, and to measure the effect of sources information about sex on these changes.

Method: This study was conducted in 2 stages, the first in 1996 and the second in 2004. In all, 392 male tenth grade students (150 in the first stage and 242 in the second stage) were evaluated. A personal information questionnaire developed by the authors was used to collect sociodemographic data, including sexual behavior, sexual attitude, and sources of information about sex.

Results: The findings show that there was a significant increase in intercourse and flirting behavior from 1996 to 2004, although no significant difference in masturbation was observed. Additionally, the number of male adolescents that reported family and pornographic films as their sources of information about sex increased 1.6-fold and 2.9-fold, respectively. A significant relationship between watching pornographic films and engaging in sexual intercourse was noted.

Conclusion: The number of male adolescents age mean 16, engaging in sexual intercourse increased between 1996 and 2004. Pornographic films were observed to be the most common source of information about sex and also predicted the probability of adolescents having sex. Findings that indicate the need for better and more accurate sources of information about sex. The availability of good quality information about sex is critical to the development of the sexual identity and mental health of male adolescents.

Key Words: Male adolescent, sexual behavior, sex education

Geliş Tarihi: 22.03.2007 - Kabul Tarihi: 12.08.2007

¹Uzm., ²Doç., ³Doç., ⁴Psik., ⁵Uzm., ⁶Prof., ⁷Prof., Ege Ü Tıp Fak., Çocuk Psikiyatrisi AD., İzmir.
Dr. Saniye Korkmaz Çetin, e-posta: sankork@yahoo.com

GİRİŞ

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olan ergenlik, fiziksel, bilişsel ve psikososyal değişikliklerle belirlenmektedir. Bu dönemin önemli gelişimsel görevi, kimlik duygusunun oluşmasıdır. Kimlik duygusunun, toplumsal, mesleki ve cinsel kimlik öğeleri bulunmaktadır. Cinsel kimliğin oluşmasında, kişinin biyolojik özellikleri, cinsel yönelim ve davranışları, aile tutumu, toplumsal ve kültürel değerler etkilidir. Cinsellik, genellikle cinsel yönelim ve davranışlar olarak anlaşılmasına rağmen, sağlıklı cinsellik, bu sayılan etkenler ile kendilik kavramının bütünleşmesidir (Brown 2000). Ailenin değer yargıları, kültürel etkenler ve biyolojik yapı, erkeklik ve kadınlık hissini yerleşmesinin yanı sıra cinsel özdeşim, cinsel yönelim ve cinsel davranışlar üzerinde de önemli rol oynamaktadır (Kaplan ve Sadock 2004).

15-17 yaşlarındaki orta ergenlik döneminde akran baskısı, risk alma davranışı, ebeveynlerden ayrılaşma ve özerklik gereksiniminden kaynaklanan çatışmalar nedeniyle cinsel davranışlar konusunda tam ve sağlıklı bir değerlendirme yapılamaz (Kaul ve Alderman 2003). Erken yaşanan cinsel deneyim, istenmeyen gebelikler, cinsel yolla bulaşan hastalıklar gibi tıbbi risk etkenleri taşımakla birlikte, kültürel, sosyal etkenlerden kaynaklanan adli sorunlara da neden olabilmektedir. Gençlerin aileleriyle cinsellik de dahil tüm konuları açıkça ve rahat bir biçimde konuşabildikleri bir ilişki ortamı bulabilmeleri ve kendi değer sistemi gelişirken ailelerinin de değerlerini anlamaya çalışmaları önemlidir. Ancak ailelerin cinsel eğitim vermekten sıklıkla kaçındığı, cinsellikle ilgili bilgi verseler bile, masturbasyon, homoseksüellik, cinsel haz gibi gençlerin çok meraklı olduğu, akran bilgisinin de yetersiz kaldığı konuları gündeme getirmedikleri bilinmektedir (Ryan 2000).

Cinsel davranışlar, tam cinsel birleşmeyi (koital) ve tam birleşme olmayan davranışları (öpüşme, memelere ve genital bölgeye dokunma) kapsamaktadır. Tam birleşme olmayan bu tür davranışlar, cinsel ilişki öncesi meydana gelen ilişki biçimleri olarak tanımlanmaktadır (Smith ve Udry 1985). Daha çok özbildirim ölçekleriyle bildirilen bu tür davranışlar etnik yapı, ırk ve sosyokültürel değişkenlerden etkilenmekte ve kültüre özgü farklılıklar göstermektedir. Ülkemizde üniversiteli gençler arasında yapılan çalışmalarda, erkeklerin % 67.8-68'nin ve kızların % 4-11.4'nin karşı cinsle cinsel ilişkisi olduğu belirlenmiştir (Orçun ve ark. 2003, Özan ve ark. 2004).

Medyanın, değer yargılarının şekillenmesi üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Doksanlı yıllardan sonra televizyon, müzik, sinema, magazin gibi kitle iletişim araç-

larının etkinliği daha da artmıştır. Bir ergen televizyonda yılda ortalama olarak cinselliğe gönderme yapan 14 000 programla karşılaşmaktadır (Villani 2001). Son birkaç yılda tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de, hem internet ortamında hem de CD'lerde porno içerikli yayınların sayısında ve bunların gençler arasında yaygınlaşmasında hızlı bir artış göze çarpmaktadır. Bu iletişim araçlarının sağlıklı cinsel davranış gelişimine olan etkileri tam olarak bilinmemekle birlikte medyadaki cinselliğe gönderme yapan programlarla karşılaşma ergenlerde cinsel etkinliği ve erken yaşta cinsel ilişkiye girme riskini arttırmaktadır (Brown ve ark. 2006a). Kitle iletişim araçlarının ve internet kullanımının yaygınlaşmasına paralel olarak gençlerin cinsel davranışları geçtiğimiz on yıl içerisinde giderek artmıştır (Gökengin ve ark. 2003). Bu artışla beraber sağlıklı bilgi edinme kaynakları ve koruyucu sağlık sistemlerine olan gereksinim de giderek artmaktadır. Medyanın cinsel davranışları arttırması yanında olumlu etkileri de olabildiği dikkate alınmalıdır. Gençlere yönelik eğitici programların riskli davranışları ve cinsel yolla geçen hastalıkları azalttığı bilinmektedir. (Main ve ark. 1994, Coates ve Feldman 1997). Medyanın ulusal ve uluslararası boyutta yazılı ve sözel ilkelere uygun ve özdenetimini sağlandığı yayınlar yapması önemlidir.

Ülkemizde hem genç kızlar hem de genç erkekler, evlilik öncesi cinsel ilişki yaşama konusunda, erkeklere daha hoşgörülü yaklaşmaktadır (Orçun ve ark. 2003). Erkek ergenlerde ilk cinsel ilişkiyi parayla ya da kendisiyle romantik ilişkisi olmayan biriyle yaşama oranlarının yüksek olduğu gösterilmiştir (Özan ve ark. 2004). Bu durumun çeşitli riskleri beraberinde getirdiği dikkate alındığında, erkek ergenlerin cinsel tutum ve davranış özelliklerinin belirlenmesi, yıllar içindeki değişimlerinin saptanması ve cinsellikte etkili olan aile, medya, arkadaş, pornografik filmler gibi bilgi kaynaklarının bu değişime olan etkilerinin belirlenmesi önemlidir. Bu çalışma, erkek ergenlerin cinsel tutum ve davranışlarını anlamaya, bu alanda yaşadıkları güçlükleri belirlemeye ve riskli cinsel davranışları önlemeye katkıda bulunacaktır.

Bu çalışmada bir lisenin erkek öğrencileri arasında, cinsel davranış ve cinsel bilgi edinme kaynaklarının sekiz yıl arayla değerlendirilmesi ve bilgi kaynaklarının gencin cinsel davranışına olan etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Örneklem: İzmir ili, Konak ilçe merkezinde bulunan, 1400 öğrenci kapasitesine sahip, daha çok orta sosyoekonomik düzeydeki gençlerin eğitim gördüğü, kız ve erkek

TABLO 1. Erkek Ergenlerde Cinsel Davranışın Yıllara Göre Dağılımı.

Cinsel davranış türleri	I. Aşama (1996 yılı) % (n)	II. Aşama (2004 yılı) % (n)	χ^2	p
Tam cinsel birleşme	19.9 (29)	34.4 (83)	9.39	0.002*
Mastürbasyon	90.0 (135)	83.5 (202)	3.27	0.07
Flört	29.7 (43)	42.3 (202)	6.195	0.013*

*p<0.05

öğrencilerin devam ettiği bir liseden oluşturulmuştur. Bu okulun 10. sınıf öğrencileri arasından rasgele yöntemle seçim yapılmıştır. Araştırmanın ilk aşaması olan 1996 yılında 80 (%34.8) kız ve 150 (%65.2) erkek öğrenciden oluşan 230 genç; ikinci aşama olan 2004 yılında 28 (%10.4) kız ve 242 (%89.6) erkek öğrenciden oluşan 270 genç değerlendirilmiştir. Araştırmanın II. aşaması olan 2004 yılında kız öğrencilerin sayısındaki azalma iki farklı zamandaki grubun eşleştirilmesini güçleştirdiği için örneklem grubundan kız öğrenciler çıkarılmış ve değerlendirmeye yalnızca erkek öğrenciler alınmıştır. Sonuç olarak çalışma örneklem grubu I. aşamada 150 ve II. aşamada 242, toplam 392 erkek ergenden oluşmuştur.

Araçlar: Araştırmacılar tarafından geliştirilen birinci bölümü 20, ikinci bölümü 14 olmak üzere toplam 34 sorudan oluşan, öğrencilerin kendileri tarafından doldurulan, birden fazla seçeneği de işaretleyebilecekleri çoktan seçmeli özbildirim ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin ilk bölümünde sosyodemografik özellikler sorgulanmakta olup ülkemiz için önem taşıyan göç, sosyoekonomik özellikler, yaşadığı aile tipi, evde kimlerle yaşadığı, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, anababanın eğitim düzeyi, işi ve kaybı değerlendirilmektedir. İkinci bölümde cinsel tutum ve davranışlarla ilgili sorular bulunmaktadır. Bu bölümde cinsel bilgi kaynakları (anne, baba, kardeş, diğer aile büyükleri; arkadaşları; gazete, dergi, bilimsel içeriği olan kitap, televizyon, pornografik filmler) cinsel tutum ve davranışları yönlendiren etkenlerin neler olduğu, karşı cinsten biriyle romantik ilişkisinin olup olmadığı, daha önce cinsel deneyim yaşayıp yaşamadığı, yaşadıysa bu ilişkinin boyutları (elele tutuşma, öpüşme, sarılma-okşama, tam cinsel birliktelik), bu konuyla ilgili duygu ve düşüncelerini kimlerle paylaştığı, evlilik öncesi cinsel ilişki yaşama konusundaki düşüncelerinin anne, baba ve arkadaşlarıyla karşılaştırdığında nasıl olduğu, mastürbasyonun anlamını bilip bilmediği, mastürbasyon yapıp yapmadığı ve eğer yaptıysa bu konuda yaşadığı duyguların neler olduğu, cinsel konularla ilgili sorun olarak yaşadığı duygu ve davranışlarının neler olduğu sorulmuştur.

İşlem: Çalışma için Milli Eğitim Bakanlığı, Konak İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden yazılı izin alınmıştır. Uygulama 1996 ve 2004 yıllarının Mayıs-Haziran aylarında, sekiz yıl arayla iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Uygulama öncesinde okul idaresi ve rehberlik servisi veli toplantısı ile aileleri bu çalışma konusunda bilgilendirmiştir. Anketler, rehberlik servisi tarafından belirtilen en uygun ders saatlerinde birkaç kez gidilerek, iki araştırmacı tarafından sınıf ortamında uygulanmıştır. Öğrencilere çalışmanın amaçları açıklanmış, kimlik bilgilerinin sorgulanmayacağı ve alınan tüm bilgilerin sadece araştırma amacıyla kullanılacağı açıklanmıştır. Çalışmaya katılmak isteyenler anketi doldurmuştur. Ankete katılmak istemeyen öğrenci olmamıştır.

Analizler: Araştırmada SPSS 10.0 paket programı kullanılmıştır. Kategorik verilerin değerlendirilmesinde “ki kare testi”, sayısal ortalamaların karşılaştırılmasında “t-testi” kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi p<0.05 olarak seçilmiştir. İki aşamanın karşılaştırılmasında anlamlı farklılık gösteren değişkenler çok değişkenli “binary lojistik regresyon” modeli ile incelenmiş, modele anlamlı katkısı olmayan değişkenler ayıklanmıştır. Modelde “aşamalar” ve “cinsel birleşme” bağımlı değişken, cinsel bilgi kaynakları ise yordayıcılar olarak ele alınmıştır.

BULGULAR

A. Sosyodemografik Bulgular: Araştırmanın ilk aşaması olan 1996 yılında 150, ikinci aşaması olan 2004 yılında 242 olmak üzere toplam 392 erkek ergen değerlendirilmiştir. Yaş ortalaması 1996 yılında 16.15±0.90, 2004 yılında 16.56 ± 0.84 olarak bulunmuştur. İki grubun yaş ortalaması karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır (t=-4.632, p>.05).

İki aşamada da öğrencilerin aile türü (çekirdek ya da geniş ailede yaşaması ($\chi^2 = 7.177$, p>.05), ev tipi (apartman dairesi, müstakil ev, gecekonduda yaşama ($\chi^2 = .679$, p>.05), ebeveyn kaybı ($\chi^2 = 2.006$, p>.05 [ölüm, boşanma ya da iş nedeniyle]) ve gencin göç yaşaması ($\chi^2 = 1.764$,

TABLO 2. Erkek Ergenlerin Masturbasyon ve Cinsellikle ilgili Yaşadıkları Duygu ve Düşüncelerin Yıllara Göre Dağılımı.

	I. Aşama (1996 yılı) % (n)	II. Aşama (2004 yılı) % (n)	χ^2	p
Masturbasyona ilişkin duygular/ düşünceler				
Hoşlanma ve doğal karşılama	98.0 (114)	97.1 (233)	0.278	0.748
Suçluluk duygusu	10.2 (15)	5.4 (13)	3.113	0.105
Zarar görme endişesi	8.2 (12)	5.4 (13)	1.138	0.294
Aileden utanma	8.8 (13)	10.0 (24)	0.141	0.859
Aileden destek görme isteği	1.4 (2)	2.9 (7)	0.972	0.492
Cinsel yaşantıya ilişkin duygular/ düşünceler				
Karşı cinsle ilgi duymama	6.1 (9)	6.2 (15)	0.002	1.000
Cinsel yetersizlik	8.8 (13)	4.6 (11)	2.881	0.127
Çekici bulmama	15.0 (22)	9.6 (23)	2.570	0.141
Arkadaşlarına göre yetersizlik	10.9 (16)	3.3 (8)	9.004	0.004*
Cinsellikten korkma	4.8 (7)	3.7 (9)	0.244	0.610
Homoseksüel eğilim ve kaygılar	3.4 (5)	7.9 (19)	3.195	0.084

*p<0.05

p>.05) gibi sosyodemografik özellikler açısından bir fark saptanmamıştır.

Annelerin ve babaların yaş ortalaması sırayla 1996 yılında 40.55±4.52 ve 44.74±5.11, 2004 yılında 39.84±7.61 ve 44.96±5.99 olarak bulunmuştur. Hem annelerin (t=1.010, p>.05) hem de babaların (t= 0.368, p>.05) yaş ortalamalarında yıllar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Anne ve babaların eğitim düzeylerindeki değişim yıllar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmıştır (anne; $\chi^2=8.16$, p<.01, baba; $\chi^2=21.34$, p<.001). Aşamalar arasında ebeveynlerin eğitim düzeylerindeki değişim: I. ve II. aşamada sırasıyla temel eğitim (anne: %34, %66; baba: %37, %63) ve orta eğitim (anne: %42, %58; baba: %31, %69) düzeyinde artma; yüksek eğitim düzeyinde (anne: %64, %36; baba: %70, %30) azalma olarak belirlenmiştir.

Tek başına kullandığı ayrı bir odasının olup olmadığı değerlendirildiğinde, 1996 yılında odası olanların oranı %50 iken, 2004 yılında bu oran %34'e gerilemiştir. Bu azalma istatistiksel açıdan anlamlı ($\chi^2 = 11.62$, p<.05) bulunmuştur.

B. Cinsel Davranış ve Duygulara İlişkin Bulgular: Bu bölümde gençlerin tam cinsel birleşme, masturbasyon, flört gibi cinsel davranış özellikleri ve cinsel yaşantılara ait duygu ve düşüncelerinin sekiz yıllık süreç içerisindeki değişimleri incelenmiştir. Cinsel davranış türlerine bakıldığında, yıllar içerisinde tam cinsel ilişki yaşamada (% 19,9 karşı % 34,4) ve flört etmede (% 29,7 karşı % 42,3) artış saptanırken, masturbasyon yapmada (% 90 karşı % 83,5) bir değişiklik bulunmamıştır (Tablo 1).

Masturbasyon yapan erkek ergenlerin buna ilişkin duyguları incelendiğinde, en fazla hoşlanma ve doğal karşılama duyguları (%98.0 karşı %97.1) belirlenmiştir. Masturbasyonla ilgili yaşanan duygular iki aşamada sırasıyla, suçluluk duygusu (%10.2 karşı %5.4), bedeninin zarar görmesinden korkma (%8.2 karşı %5.4), aileden utanma (%8.8 karşı %10) ve aileden destek görme isteği (%1.4 karşı %2.9) olarak saptanmış ve masturbasyon hakkındaki duygularda yıllar arasında bir farklılık bulunmamıştır. Gençlerin genel olarak cinsel konularla ilgili duygu ve düşüncelerinin yıllar içindeki değişimi incelendiğinde I. ve II. aşamada sırasıyla erkek ergenlerin akranlarının yanında cinsel yönden kendisini yetersiz hissetmede (%)

TABLO 3. İki Aşamadaki Bilgi Edinme Kaynaklarının Lojistik Regresyon Analiziyle İncelenmesi.

Bilgi edinme kaynakları	I. Aşama (1996 yılı) % (n)	II. Aşama (2004 yılı) % (n)	B	Olasılık oranı (odds ratio)	Güven aralığı	p
Aile	37.6 (56)	49.2 (119)	0.462	1.587	1.024-2.460	0.039*
Medya	74.5 (111)	56.2 (136)	-1.077	0.341	0.210-0.553	0.0001**
Arkadaş	54.4 (81)	52.9 (128)	-0.164	0.849	0.546-1.321	0.468
Pornografik film	28.2 (42)	56.2 (136)	1.073	2.924	1.793-4.769	0.0001**

*p<0.05
**p<0.0001

10.9 karşı % 3.3) yıllar içinde önemli bir azalma gözlemlenirken ($\chi^2=9.004$ p<.05), karşı cinse ilgi duymama (% 6.1 karşı % 6.2), cinsel yetersizlik duyguları (%8.8 karşı %4.6), kendini cinsel yönden çekici bulmama (%15.0 karşı %9.6) ve cinsellikten ve karşı cinse ilişkilerden korku duyma (%4.8 karşı %3.7) açısından ise önemli bir fark bulunmamıştır (Tablo 2).

C. Cinsel Konularda Bilgi Edinme Kaynaklarına İlişkin Bulgular: Erkek ergenlerin cinsel bilgi edinme kaynakları detaylı sorgulanmış daha sonra "Aile (anne, baba, kardeş), Medya (gazete, dergi, kitap, televizyon), Arkadaş ve Pornografik Filmler" başlıkları adı altında dört gruba ayrılmıştır. Yıllar içindeki değişim ve tam cinsel birleşme üzerinde cinsel bilgi edinme kaynaklarının etkisi araştırılmıştır.

Erkek ergenlerin cinsel konulara ilişkin bilgi edinme kaynakları ile aşamalar (bağımlı değişken) arasındaki ilişki lojistik regresyon analizi ile değerlendirilmiş ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2=36.900$; df=4; p<.0001).

Arkadaştan bilgi edinme (p>.05, B=-0.164, r=0.849) dışında diğer bilgi kaynaklarının yıllar içinde anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. İkinci aşamada medyadan bilgi alma azalmış (p<.0001, B=-1.077, r=0.341), aileden (p<.05, B=0.462, r= 1.587) ve pornografik filmlerden (p<.0001, B=1.073, r= 2.924) bilgi alma artmıştır. Yıllar içinde pornografik film izleyerek cinsel bilgi edinme olasılığının 2.9 kat, aileden bilgi alma olasılığının 1.5 kat arttığı dikkati çekmiştir (Tablo 3).

Cinsel konularda bilgi edinme kaynakları ve aşamalar tek tek ve birlikte bağımsız değişken, tam cinsel birleşme ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Bu değişkenler arasındaki ilişki lojistik regresyon analiziyle değerlendirilmiş ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2=19.030$; df=6; p<.01).

Tam cinsel birliktelik yaşamayanlar ile yaşayanlar arasında aileden (p>.05, B=0.247, r=1.280) ve arkadaştan

bilgi edinmede (p>.05, B=-0.058, r=1.059) anlamlı bir değişiklik saptanmamıştır. Tam cinsel birliktelik yaşayanlarda medyadan bilgi alma anlamlı olarak azalmıştır (p<.05, B=-0.550, r=0.577). Pornografik film izleyerek cinsel bilgi edinen gençlerin cinsel birleşmede bulunma olasılığı 1.812 kat (p<.01, B=0.595, r= 1.812) artmıştır. Yıllar içinde cinsel ilişkide bulunma olasılığı ise 1.704 kat artmıştır (p<0.05, B=-0.533, r=1.704). Tüm bilgi edinme kaynakları ve aşamalar bir arada regresyon analizine alındığında, değişkenler arasında anlamlı düzeyde etkileşim saptanmamıştır (p>.05, B=-0.54, r=1.055). Bu etkileşimin anlamsız bulunması, tam olarak cinsel birleşme yaşayan gençlerin bu davranışında yıllar içinde görülen değişikliğin cinsel bilgiyi alma kaynakları yanısıra bu değişikliği etkileyen başka nedenlerin de olabileceğini göstermektedir. Bilgi kaynakları ayrı ayrı ele alındığında ise sadece aile, medya ve pornografik filmler tam cinsel birleşmeyi yordayıcı bilgi kaynakları olarak saptanmıştır (Tablo 4). Hem anne hem de baba eğitim düzeyi ile tam cinsel birleşme arasında ilişki saptanmamıştır (anne: p<.111, B=-0.339, r=1.404; baba: p<.834, B=-0.041, r=1.041).

TARTIŞMA

Ülkemiz toplumsal, ekonomik ve kültürel olarak hızlı değişimlerden geçmektedir. Son yıllarda küreselleşme bu değişimi daha da hızlandırmaktadır. Cinsel ilişkide bulunma geçmişe göre giderek artmakta ve ilk cinsel ilişki yaşı ise düşmektedir (Pedersen ve Samuelsen 2003). Ülkemizde ilk cinsel ilişkisinin 15-19 yaşları arasında yaşandığı bilinmektedir (Bulut ve ark. 2002). Çalışmamızda sekiz yıl sonra cinsel ilişkide bulunma olasılığı 1.704 kat arttığı belirlenmiştir. Cinsel davranışlardaki bu artış literatürle uyumludur (Aşkun 2000, Kaplan 2000). Bu değişimin ailesel, eğitsel, yasal ve tıbbi bir çok sorunu beraberinde getirme riski bulunmaktadır. Özellikle korunmasız cinsel ilişki, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve istenmeyen gebelikler

TABLO 4. Tam Cinsel Birleşme ile İlişkili Değişkenlerin Lojistik Regresyon Analiziyle İncelenmesi.

Değişkenler	Tam cinsel birleşme Yok % (n)	Tam cinsel birleşme Var % (n)	B	Olasılık oranı (odds ratio)	Güven aralığı	p
Aile	67.2 (117)	32.8 (57)	0.247	1.280	0.773-2.121	0.337
Medya	74.6 (182)	25.4 (62)	-0.550	0.577	0.346-0.961	0.035*
Arkadaş	70.2 (146)	29.8 (62)	-0.058	1.059	0.654-1.716	0.815
Pornografik film	64.4 (94)	35.6 (52)	0.595	1.812	1.077-3.048	0.025*
Yıl	71.1 (275)	28.9 (112)	-0.533	1.704	1.023-2.836	0.040*
Aile* Medya* Arkadaş* Yıl* Pornografik film	65.3 (47)	34.7 (25)	-0.54	1.055	0.618-1.804	0.843

*p<0.05.

için risk faktörüdür (Klanger ve ark. 1993). Cinselliğin yıllar içinde artması, cinsel eğitim programlarının ilköğretim döneminde, ilk cinsel deneyimden önce başlaması gerektiğini ve bu programların önemini göstermektedir.

Gençler arasında mastürbasyon yapma, 70'li yıllarda % 45-60 olarak bildirilirken (Sorenson 1973) yakın zamanda ülkemizde yapılan bir çalışmada %93.9 olarak bildirilmiştir (Aras ve ark. 2003). Çalışmamızda mastürbasyon yapan gençler hem birinci hem de ikinci aşamada sırasıyla %90 ve % 83.5 gibi yüksek oranlardadır. Bu bulgumuz ülkemizde Aras ve arkadaşlarının (2003) yaptıkları çalışma sonuçlarıyla benzerdir. Bu oranda yıllar içinde bir farklılık görülmemesi mastürbasyon yapmanın yaygın ve toplumsal kabul gören bir cinsel tutum olduğunu düşündürmüştür.

Çalışmamızda mastürbasyona karşı gençlerin duygusal tepkilerinde doğal karşılama ve hoşlanma gibi olumlu duygu ve düşünceler her iki aşamada da yüksek oranda bulunmuştur. Anlamlı düzeyde olmasa bile suçluluk duygusu ve zarar görme endişesinde bir azalma belirlenmiştir. 60'lı yıllarda yapılan bir çalışmada (Clark 1966) mastürbasyonun isteksiz ve gönülsüz yapıldığı ileri sürülürken, yakın zamanlarda-erkeklerde mastürbasyon sonrası rahatlama ve mutluluk gibi duyguların ön planda olduğu bildirilmektedir (Özan ve ark. 2004). Bizim çalışmamızda da erkek ergenler arasında mastürbasyon hakkındaki olumlu duygu ve düşüncelerin yıllar içerisinde devam etmekte olduğu gösterilmiştir.

Çalışmamızda cinsel ilişkiye girme oranlarının yıllar içinde arttığı bulunmuştur. Tam cinsel birleşmede bilgi kaynaklarının etkisini araştırdığımızda, tam cinsel birlik-telik yaşamayanlar ile yaşayanlarla arasında aileden ve ar-

kadaştan bilgi edinmenin etkisi değişmemiş ancak medyanın etkisi azalmıştır. Pornografik film izleyerek cinsel bilgi edinen gençlerin cinsel birleşmede bulunma olasılığı 1.812 kat artmıştır. Sonuçta, pornografik filmler cinsel birleşmeyi öngören en önemli bilgi kaynağı olarak belirlenmiştir.

Cinsel bilgi kaynaklarının zaman içerisindeki değişimine baktığımızda, aileden bilgi edinme olasılığı 1.6 kat ve pornografik filmlerden bilgi edinme olasılığı 2.9 kat artmıştır. Bilgi edinme kaynakları ve bu alandaki değişim aşağıda ayrıntılı olarak tartışılmıştır.

Medyanın, ergen cinselliğinde ve değer yargılarının oluşumunda önemli rolü olduğu bilinmektedir. (Neinstein ve Kaufman 1996). Son 20 yıldır çocuklar için yoğun cinsel bilgi edinme ya da cinsel içerikli programları izleme daha kolaylaşmıştır (Volbert 2000). Müzik, sinema, televizyon ve magazindeki cinsel içeriğin etkisinde kalmanın ergenlerin cinsel etkinlikte bulunmalarını ve erken cinsel ilişkiye girme riskini arttırdığı ileri sürülmektedir (Brown ve ark. 2006b). Çalışmamızda medya birinci aşamada %74.5 oranında en fazla cinsel bilgi kaynağı iken ikinci aşamada gerileyerek %56.2 oranında bulunmuştur. Medyanın zaman içinde azalan bilgi edinme kaynağı olması şaşırtıcıdır. Bu gerileme yukarıda aktarılan yazın bilgileriyle uyumsuz görünse de bu sonuç pornografik filmlerden bilgi almanın yıllar içerisinde 2.9 kat artmasıyla açıklanabilir. Pornografik filmleri görsel bir kaynak olarak değerlendirirsek görsel medyadan bilgi edinme devam etmektedir. Pornografik filmlerden bilgi edinmenin giderek artmasında evlerde, internet kafelerde bilgisayar kullanımının artması ve internet yayıncılığının hızla gelişmesinin etkili olduğu düşünülmüştür. İnternet kafelerin yaygınlaşması ve denetimlerinin yetersizliği pornografik sitelerden bilgi alınma olasılığını arttırmaktadır. İzmir İl

Emniyet Müdürlüğü'nün 2007 yılındaki resmi verilerine göre, İzmir il merkezi ve 8 ilçede toplam internet kafe ve oyun salonu sayısı 1301 olarak belirlenmiştir. Bunların 301 tanesinin okula yakın ve okul çevresinde olduğu saptanmıştır (İzmir İl Emniyet Müdürlüğü-2007) Cinsellik, internet ortamında genç insanların en fazla ilgi duyduğu konular arasında yer almaktadır (Goodson ve ark. 2000). Gençlerin pornografiyi izleme nedeninin kızlar için meraklarını gidermek, erkekler için uyarılmak ve mastürbasyon yapmak olduğu belirtilmektedir (Walmyr ve Welin 2006). Pornografinin ve internet ağında pornografinin çocuk ve gençleri örseleme ya da sapkın davranışları arttırma riski bulunmaktadır. Ciddi sapkın davranışlar ve internet bağımlılığının ergen cinselliğinin sağlıklı yaşanmasını zorlaştırdığı gösterilmiştir (Hayez 2002). Çalışmamızda genç erkekler arasında pornografik filmlerden bilgi edinmenin giderek artması ve pornografinin tam cinsel birleşme yaşamayı yüksek oranda (1.812) yordayan bilgi kaynağı olduğu dikkate alındığında cinsel eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır. Cinsel eğitimde cinsellik hakkında doğru bilgileri vermenin ve pornografide sunulan mesajların etkisini azaltmanın önemli olduğu düşünülmüştür.

Ergenlerin sağlıklı cinsel davranışlarında anababa tutumlarının önemli olduğu bilinmektedir (Pick ve Palos 1995, Huerta-Franco ve Malacara 1999). Anababalarına kendini yakın hisseden ve ana babalarının değerlerini paylaşan ergenlerin erken yaşlarda cinsel deneyim yaşama daha az rastlanmaktadır (Yates 2002). Çalışmamızda aileden bilgi alma yıllar içerisinde 1.6 kat artar iken, alınan bilginin tam cinsel birleşmeyi yordayıcı bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Bu sonuç, yıllar içinde aile ile genç arasında iletişim becerilerinin artmasına karşın bu iletişimin ve bilgi almanın tam cinsel birleşmeyle ilgili olmadığını düşündürmüştür. Sağlıklı cinsel gelişim açısından, gençler ile anababaları arasında cinsel konuların da konuşulabilmesinin ve bu konuda ebeveyn rehberliğinin yararlı olabileceği düşünülmüştür.

Arkadaşlardan bilgi edinmeye baktığımızda, cinsel bilgi kaynağı olarak arkadaşların ve yaşıt gruplarının önemi birçok araştırmada vurgulanmaktadır (Kaya 1991, Millan ve ark. 1995, Bulut ve ark. 2002, Gökengin ve ark. 2003, Orçun ve ark. 2003). Bizim çalışmamızda arkadaştan bilgi almanın yüksek oranda olduğu ve yıllar içerisinde değişmediği bulunmuştur. Gençlerin cinsel yaşantıya ilişkin duyguları içerisinde "arkadaşlarına göre kendini yetersiz hissetme" de yıllar içerisinde azalma olması yaşıtları arasındaki etkileşimin olumlu yönde arttığını da göstermektedir. Arkadaşlar ve yaşıt gruplarının önemi dikkate alındığında, Akran Eğitimi Modeli gibi eğitim tekniklerinin

(Özcebe ve Akın 2003, Shiner 1999) gençlerin cinsel eğitiminde kullanılması yararlı olacaktır.

Çalışmamızın bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, örneklem yalnızca erkek ergenlerden oluşmuş ve kızlar değerlendirilmeye alınmamıştır. Kız ergenleri de kapsayan daha geniş örneklem grubuyla yapılacak çalışmalara gereksinim vardır. Ayrıca özbildirim ölçeklerinin geçerlilik ve güvenilirliği her zaman tartışmalıdır. Böyle bir çalışma deseninde başka bir seçenek bulunmamaktadır. Bu nedenle, cinsellik gibi bir konuda öğrencilerin verdiği yanıtları etkileyebileceği düşüncesiyle anketlerde kimlik bilgisi alınmamıştır. Verilerin bilimsel amaçlar dışında kimseyle paylaşılmayacağı konusunda bilgilendirilme yapılmış ve ölçek uygulanırken öğretmenleri sınıfta bulunmamıştır.

Bir diğer kısıtlılık, cinsel bilgi edinmenin önemli kaynaklarından olan internet kullanım özelliklerinin değerlendirilmemesidir. Bu durum çalışmanın başladığı 1996 yılında bilgisayar kullanım ve internet erişim olanaklarının sınırlı olmasından kaynaklanmıştır. Son zamanlarda internet kafeler ve oyun salonları aracılığıyla internet kullanımının giderek arttığı, çok daha açık ve kontrolsüz cinsel bilgilere ulaşılabildiği izlenimi edinilse de kesin yargıya bulunabilmek için bu konuda yapılacak çalışmalara gereksinim bulunmaktadır.

Sonuç olarak, yıllar içerisinde gençler arasında erken yaşlarda ilişkiye girenlerin sayısı hızla artmaktadır. Pornografik filmlerin tam cinsel ilişkiyi yüksek olasılıkla yordayan bilgi kaynağı olduğu bulunmuştur. Bu filmlerden bilgi edinmenin artmasında internet ağının yaygınlaşması ve korsan CD satışlarının etkili olabileceği düşünülmüştür.

Gençlik döneminde cinsel bilgi edinmenin normal gelişim özelliği olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu dönemde sağlıklı bilgi kaynaklarına gereksinim artmaktadır. Pornografiyle mücadele, medyanın öz denetim ve eğitici yayınlar yapması, cinsel eğitimin ilköğretim çağında ve ilk cinsel deneyimden önce başlaması, akran eğitimi modeli gibi eğitim tekniklerinin kullanılması ve ebeveyn rehberliğinin önemli olduğu düşünülmüştür.

Gençlerin edindikleri bilgileri yorumlayıp, günlük yaşamlarına uyarlamaları ve içinde yaşadıkları aile ve toplumun değer yargılarıyla birleştirebilmeleri koruyucu ruh sağlığı açısından önemlidir. Bu konuda daha geniş örneklemde ve kız ergenleri de kapsayan ileriye dönük çalışmalara gereksinim bulunmaktadır. Bu çalışmanın gençlerin kimlik gelişiminde önemli olan cinsel tutum ve davranışları belirleyerek bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

KAYNAKLAR

- Aras Ş, Orçun E, Özcan S ve ark. (2003) Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin cinsel tutum ve davranış özellikleri. 13. Ulusal Çocuk ve Ergen Ruh sağlığı ve Hastalıkları Kongresi Bildiri Tam Metin Kitabı, Ankara, Poster 50.
- Aşkun D (2000) Türk üniversite öğrencilerinin cinsel tutum ve davranışlarının bir incelemesi: Cinsiyet farklılıklarına kültürel bir bakış. Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Bulut A, Nalbant H, Çokar M ve ark. (2002) Ergenlerin sağlık bilincini geliştirilmesi projesi. Kadın ve Çocuk Sağlığı Eğitim ve Araştırma Birimi. İÜ İstanbul Tıp fakültesi, Proje No: Tur/03/01.07/P07.
- Brown RT (2000) Adolescent sexuality at the dawn of the 21st century. *Adolesc Med*, 11: 19-34.
- Brown JD, L'Engle KL, Pardun CJ ve ark. (2006a) Sexy media matter: exposure to sexual content in music, movies, television, and magazines predicts black and white adolescents' sexual behavior. *Pediatrics*, 117(4): 1018-1027.
- Brown JD (2006b) Media literacy has potential to improve adolescents' health. *J Adolesc Health*, 39(4):459-60.
- Clark AL (1966) The beginning family. *Am J Nurs*, 66(4): 802-805.
- Coates TJ, Feldman MD (1997) An Overview of HIV prevention in the United States. *J Acquir Immune Defic Syndr*, 14 (Suppl 2) 13-16.
- Goodson P, McCormick D, Evans A ve ark. (2000) Sex and internet: a survey instrument to assess college student' behavior and attitudes. *Cyber Psych. Behav.* 3: 129-149.
- Gökengin D, Yamazhan T, Özkaya D ve ark. (2003) Sexual knowledge, attitudes, and risk behaviors of students in Turkey. *J Sch Health*, 73(7): 258-263.
- Hayez JY (2002) Confrontation of children and adolescents with pornography. *Arch Pediatr*, 9(11):1183-1188.
- Huerta-Franco R, Malacara JM (1999) Factors associated with the sexual experiences of underprivileged Mexican adolescents. *Adolescence*, 34 (134): 389-401.
- İzmir İl Emniyet Müdürlüğü (2007) Çocuk Şubesi 15/3/2007 tarih ve 536/07 sayılı, internet kafeler ile ilgili çalışma raporu.
- Kaplan HI, Sadock BJ (2004) İnsan Cinselliği, Klinik Psikiyatri içinde, E Abay (çev ed), Nobel Tıp Kitap. Ltd. Şti s:243-267.
- *Kaplan P (2000, Ocak 1) Cinselliği Bilmiyorlar. *Radikal* 2000. 1 ocak 2000'de <http://www.radikal.com.tr/1/turkiye/cin.shtml>. adresinden indirildi.
- Kaul SH, Alderman EM (2003) Teen sexuality. *Patient Care*, 1:41-48.
- Kaya S (1991) Gençlerin cinsel bilgi, tutum, davranışları üzerine bir inceleme, yayınlanmamış uzmanlık tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir.
- Klanger B, Tyden T, Ruusuvaara L ve ark. (1993) Sexual behavior among adolescents in Uppsala, Sweden. *J Adolesc Health*, 14:464-478.
- Main DS, İverson DC, Mc Gloin ve ark. (1994) Preventing HIV infection among adolescents: evaluation of a school-based education program. *Prev Med*, 23: 409-417.
- Millan T, Valenzuela S, Vargas NA ve ark. (1995) Reproductive health in adolescent students : knowledge, attitudes and behavior in both sexes in community of Santiago. *Rev Med Chil*. 123 (3): 368-75.
- Neinstein LS, Kaufman FR (1996) Normal Physical Growth and Development. *Adolescent Health Care* içinde, 3.baskı, Neinstein LS (ed) Baltimore, Williams & Wilkins s.328-340.
- Orçun E, Aras Ş, Açık R ve ark. (2003) Üniversiteli gençlerin cinsel tutum ve davranışları. *Jinekoloji ve Obstetrik Dergisi*, 17(3): 169-174.
- Özan S, Aras Ş, Şemin S ve ark. (2004) Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin cinsel tutum ve davranış özellikleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Dergisi*, 18 (1): 27-39.
- Özcebe H, Akın L (2003) Effects of peer education on reproductive health knowledge for adolescents living in rural areas of Turkey. *J Adolesc Health*, 33(4): 217-218.
- Pedersen W, Samuelsen SO (2003) New patterns of sexual behaviour among adolescents *Tidsskr Nor Laegeforen*, 123(21):3006-9.
- Pick S, Palos PA (1995) Impact of the family on the sex lives of adolescents. *Adolescence*, 30(119): 667-675
- Ryan G (2000) Childhood sexuality: A decade of study. Part I: research and curriculum development. *Child Abuse Negl*, 24:33-48.
- Shner M (1999) Defining peer education. *J Adolesc*. 22 (4): 555-566.
- Smith EA, Udry JR (1985) Coital and non-coital sexual behaviors of white and black adolescents. *Am J Public Health*, 86:1200-1203.
- Sorenson RC (1973) *Adolescent Sexuality in Contemporary America*. New York, NY: World Publishing.
- Villani S (2001) Impact of media on children and adolescents: a 10-year review of the research. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 40(4):392-401.
- Volbert R (2000) Sexual knowledge of preschool children. *Child Abuse Negl*, 24:5-26.
- Wallmyr G, Welin C (2006) Young people, pornography, and sexuality: sources and attitudes. *J Sch Nurs*, 22(5):290-295.
- Yates A (2002) *Childhood Sexuality*. Child and Adolescent Psychiatry, 3. baskı, Melvin Lewis (Ed), Philadelphia-USA. Lippincott Williams & Wilkins, s. 274-286.